

Lagstiftning och regelverk kring resursdelning och datahantering

- en kort sammanställning

*Lotta Hansson, Miljöförvaltningen, Malmö stad
Andréa Hjärne, VA Syd*

DELAD ENERGI ÄR DUBBEL ENERGI

Urban symbios lyfter Malmö

Lagstiftning och regelverk kring resursdelning och datahantering - en kort sammanställning

För att minska användningen av jungfruliga råvaror och öka möjligheten till cirkulära materialflöden i industrin behöver flera olika aktörer i samhället samverka. Det behövs både piska och morot. Tillsynsmyndighetens roll och kraven i miljöbalken är tydlig när det gäller resurshushållning och behovet att förebygga att anfall uppkommer.

Lagar och regler om avfall

FN:s globala mål för hållbar utveckling pekar ut riktning hur vi måste jobba mot ett mer cirkulärt samhälle.

Sverige införde 2011 EU:s avfallsdirektiv i svensk lagstiftning. Kapitel 15 om avfall i miljöbalken fick därför en ny lydelse och en helt ny avfallsförordning (2011:927) ersatte den befintliga. Det framgår tydligt att avfallsfrågan är prioriterad och att tillsynsmyndigheten har en roll att genom tillsyn motivera verksamheter att bli mer resurseffektiva.

Tillstånds- och tillsynsmyndigheterna (miljöförvaltningen) ska uppmärksamma avfallstrappan och lagens krav på resurshushållning och kravet att förebygga att avfall uppkommer i samband med samråd, miljökonsekvensbeskrivningar, tillståndsprövning, löpande tillsyn och vid bedömning av anmälan om ny eller ändrad miljöfarlig verksamhet.

Lagstöd för att ställa krav på utredning och redovisning i anmälningsärenden är: 25, 25 c och 27 §§ förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och lagstöd för utredning, redovisning och åtgärder i såväl anmälnings- som tillsynsärenden är även 26 kap 9, 19, 21 och 22 §§ MB.

Avfallshierarkin är utgångspunkten

I avfallsdirektivet lyfts avfallshierarkin fram som prioriteringsordning för lagstiftning och politik på avfallsområdet:

1. Förebyggande
2. Förberedelse för återanvändning
3. Materialåtervinning
4. Annan återvinning, till exempel energiåtervinning
5. Bortskaffande

Prioriteringsordningen innebär att man i första hand ska förebygga avfall, i andra hand förbereda det för återanvändning, i tredje hand materialåtervinna och så vidare. Ordningen gäller under förutsättning att det är miljömässigt motiverat och ekonomiskt rimligt.

För att kontrollera att miljöbalken efterlevs kan information om verksamhetsutövarnas avfall begäras in genom exempelvis årsrapporter. Miljöförvaltningen beslutar om verksamhetsutövare måste skicka in årsrapport med stöd av MB 26 kap. Till skillnad från tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter, som enligt lag måste lämna in en årlig miljörapport, finns inget generellt krav i MB om att lämna in årsrapport, utan det krävs ett beslut för respektive verksamhetsutövare. Tillsynsmyndigheten kan inte förelägga om att en viss blankett eller e-tjänst ska användas för de uppgifter som verksamhetsutövaren föreläggs om att ge in genom en årsrapport, men kan rekommendera och be verksamhetsutövaren att skicka in uppgifterna digitalt. Framför allt har e-tjänsten utformats på ett sådant sätt att det är lättare för verksamhetsutövaren att redovisa

årsrapporten digitalt, enklare att se tidigare års redovisning samt att handläggningstiden blir kortare. Ytterligare en fördel med digital årsrapport är att tjänsten lätt kan utvecklas och därmed förenkla för verksamheten att resursoptimera. Dels genom att informationen blir mer lättillgänglig och visuell. Dels genom att uppgifterna kan bearbetas och jämföras med andra verksamhetsutövare för att ge geografisk överblick över resursflöden.

Piskan blir då krav från tillsynsmyndigheten att ha kontroll på sina flöden samt ständigt minska avfallsmängderna. Moroten blir att inkrävda uppgifter i nästa steg kan ge geografisk överblick var flödena finns och vidare underlätta för samverkan för resursoptimering och avfallsminimering mellan verksamhetsutövarna.

Kort om stöd i miljöbalken

Stöd i miljöbalken finns först och främst i portalparagrafen 1:1, punkt 5 om att miljöbalken ska tillämpas så att *återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att ett kretslopp uppnås.*

Vidar går att läsa i 2 kap: *Allmänna hänsynsregler m.m.* om krav på hänsyn, hushållning och kunskap hos verksamhetsutövaren, framförallt 6 § om att alla som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd ska hushålla med råvaror och energi samt utnyttja möjligheterna att minska mängden avfall, minska mängden skadliga ämnen i material och produkter, minska de negativa effekterna av avfall, och återvinna avfall.

I 15 kap. Avfall, beskrivs avfallsförebyggande åtgärder och avfallshierarkin.

Verksamhetsutövarens skyldighet att känna till den egna verksamhetens miljöpåverkan och tillsynsmyndighetens möjlighet att begära in uppgifter som behövs i tillsynen beskrivs i 26 kap. 19 § om egenkontroll.

För tillstånds- och anmälningspliktiga verksamheter finns utökade krav på egenkontroll i förordning (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll.

EU-direktivet SDI (Inspire) och lagen om geografisk miljöinformation.

Inspire är ett EU-direktiv med bestämmelser om infrastruktur för geodata inom Europa. Syftet är att via tjänster förbättra tillgängligheten till offentliga geodata på miljöområdet. Inspire står för *Infrastructure for Spatial Information in Europe* vilket är synonymt med *spatial data infrastructure*, *SDI* och på svenska: infrastruktur för geodata.

Inspire-direktivet innebär att det allmänna (myndigheter), ska dela med sig av information och uppgifter som vi har i syfte att främja innovationer för att få snabb hållbar utveckling.

I de digitala årsrapporterna finns information om materialflöden som skulle vara positiva att dela exempelvis genom ett GIS-lager på en stadskarta. Detta skulle ge verksamheter information om var restmaterial/ energiflöden finns som de skulle kunna använda i den egna produktionen, samt underlätta för stadens marktilldelningsprocess att gynna cirkulära flöden och resurseffektivitet (PBL 2 kap § 2 God hushållning)

Lagen (SFS 2010:1767) och förordningen (SFS 2010:1770) om geografisk miljöinformation reglerar det svenska genomförandet av EU-direktivet Inspire.

EU-direktivet PSI 2003/98/EG

PSI står för Public Sector information. PSI-direktivet från EU-kommissionen syftar till att göra offentlig information mer tillgänglig och ge allmänheten och näringsliv bättre möjligheter att använda den information som finns inom den offentliga sektorn. Det innebär bland annat att olika aktörer i samhället ska kunna använda offentlig information för att skapa nya produkter och tjänster. PSI-direktivet har gett upphov till den svenska PSI-lagen (Lag (2010:566) om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen)

Eventuella begränsningar

Personuppgifter, dataskyddsförordningen

Eventuella personuppgifter som tillgängliggörs måste behandlas i enlighet med gällande lagstiftning. Insamlingen sker inom ramen för vårt tillsynsuppdrag (myndighetsutövning) men publiceringen av eventuella personuppgifter faller utanför denna ram. Det bör dock utredas om publiceringen dock kan anses utgöra ett sådant allmänt intresse som innebär att publiceringen är godtagbar samt om publiceringen vid en intresseavvägning kan anses nödvändig för det aktuella ändamålet. Samtycke kan bli nödvändigt men är svåradministrerat och bör undvikas. För att så långt som möjligt undvika frågan om allmänt intresse/samtycke bör personuppgifter **inte** användas i den interaktiva kartan utan bara företagsnamn. I de fall kontaktuppgifter behövs i kartan ska verksamheten själv kunna välja att lägga till detta och dessa bör undvika personnamn utan gå till verksamhetens växel och liknande allmänna mottagare.

Sekretessfrågor, t.ex. för uppgift om en myndighets eller en enskilds affärs- eller driftförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat

Det behöver utredas om det finns en risk att uppgifterna vi publicerar innebär att hemliga affärs- eller driftförhållanden avslöjas. Verksamhetsutövaren ska informeras om att uppgifterna kommer att bli allmänt tillgängliga genom webben samt att myndigheten gör en sekretessprövning endast om verksamhetsutövaren begär och motiverar detta.

Fortsatt utredning

Kommunens roll

Kommunens tillsynsuppdrag är att kontrollera att verksamhetsutövaren följer lagstiftningen i miljöbalken. En fråga att ställa sig här är om tillsynsmyndigheten får använda den informationen till annat än det. Kravet på kommunen att dela med sig av information enligt PSI-direktivet i kombination med tillsyn är oklar och behöver därför utredas vidare.

Att publicera företagsnamn och avfall eller restprodukter enligt MB ambition och SDI och PSI.

Mängd och kontaktuppgifter gör uppgifterna detaljerade och därför kan det vara mer information än vad kommunen behöver för att bedriva tillsyn. Om företaget dock själv vill dela uppgifterna bör det utredas om det är möjligt att de själva får tillgång till att logga in och lägga till dem.